

Definicion dera Agenda Estrategica deth Pirenèu

Idèes e prepauses entara elaboracion d'ua agenda territoriau estrategica

Contengut

Contengut.....	2
Introduccion.....	1
Mission.....	4
Vision.....	6
Pilar 1. Es persones e era governança.....	8
Objectiu estrategic 1.1. Es persones en centre des decisions.....	8
Objectiu estrategic 1.2. Qualitat de vida e projècte vitau. Er abitatge entà aqueri que i viuen	9
Objectiu estrategic 1.3. Especiau atencion as servicis d'atencion as persones.....	11
Objectiu estrategic 1.4. Es decisions dempús deth territòri e entath territòri.....	12
Objectiu estrategic 1.5. Aplicacion dera Agenda Rurau e era Agenda Urbana de Catalonha en aqueri encastres que afècten eth Pirenèu	12
Objectiu estrategic 1.6. Ua legislacion qu'empodèrè e refòrce era nòsta singularitat.....	13
Pilar 2. Miei ambient e sostenibilitat.....	16
Objectiu estrategic 2.1. Territòri pionèr damb es objectius de desvolopament sostenible.....	16
Objectiu estrategic 2.2. Es recorsi naturaus coma valor territorial.....	16
Objectiu estrategic 2.3. Era gestion des bòsqui e solèrs agricòles coma motor ambientau e economic	17
Objectiu estrategic 2.4. Es parcs naturaus coma pòrta d'entrada ath Pirenèu.....	19
Objectiu estrategic 2.5. Territòri pionèr en eficiéncia energetica e en usatge d'energias renaubles	19
Objectiu estrategic 2.6. Mobilitat descarbonizada.....	20
Objectiu estrategic 2.7. Destinacion toristica sostenible.....	21
Pilar 3. Desvolopament economic e innovacion.....	24
Objectiu estrategic 3.1. Eth Pirenèu en mon.....	24
Objectiu estrategic 3.2. Era cultura coma hònt de transmission de valors, istòria e autenticitat	24
Objectiu estrategic 3.3. Region intelligente.....	25
Objectiu estrategic 3.4. Vèrs ua economia 4.0. Indústria e tecnologia.....	26
Objectiu estrategic 3.5. Era formacion coma motor d'atraccion, innovacion e creativitat.....	26

Objectiu estrategic 3.6. Sagèth de qualitat entàs productes elaboradi en Pirenèu. Sector agroalimentari e indústria dera husta.....	27
Objectiu estrategic 3.7. Internacionalizacion des politiques de montanha.....	28
Objectiu estrategic 3.8. Es parcs naturaus e es estacions de montanha <u>365.....</u>	30
Objectiu estrategic 3.9. Er_espòrt coma generador de valors e oportunitats.....	30
Pilar 4. Mobilitat e connectivitat.....	32
Objectiu estrategic 4.1. Es infrastructures fisiques deth sègle XXI. <u>Seguretat, comoditat e mobilitat.....</u>	32
Objectiu estrategic 4.2. Infrastructures digitaus: era fibra coma hièstra <u>de dubertura ath mon.....</u>	33
Objectiu estrategic 4.3. Transpòrt public connectat e integrat.....	34
Objectiu estrategic 4.4. Desplegament deth hilat d'elipòrts publics H24.....	35
Objectiu estrategic 4.5. Era valor ahijuda des aeropòrts de proximitat.....	36
Valors.....	38
Conclusions.....	39

Introduccion

Aguesta prepausa vò èster un prumèr **borrolhon d'ua agenda estrategica**, possibles programés e linhas de trabalh coma **punt de gessuda** d'un procès de **debat e elaboracion** d'ua **airina** utila e viua ath servici deth desenvolopament d'un territòri que servisque tà soscar, analisar, consensuar e diboishar coma voleríem que siguesse eth **Pirenèu**.

Eth document ei enquadrat laguens der objectiu definit en **Plan de Govern** dera XIV legislatura, e aprovat per Acòrd de Govern eth dia 13 de junhsèga de 2021, a on se definie en punt 4.3.2 relatiu a promòir es relacions damb es municipis e eth territòri en tot evitar eth despoblament, e mai concrètament èster eth punt de partida deth compromís de “Dessenhar eth Plan Estrategic deth Pirenèu peth desenvolopament sostenible, era egalitat d'oportunitats e er equilibri territorial e demografic”.

Luenh de èster concebut coma un document de planificacion, çò que se preten hèr ei **ua prospectiva** damb un **guardar ample e era ment dubèrta** que mos a de perméter imaginar eth Pirenèu que voleríem a finau d'aguest decènni.

Diboishar ua agenda estrategica entath Pirenèu entà vier un **territòri que genèra oportunitats** entara **gent que i viu e i trabalhe**. Definir aqueri programés e accions futures que credem que an de hèr possible qu'en Pirenèu sigue possible **somar esfòrci e trabalhar entà generar oportunitats** que vagen encaminades tà acomplir es orizons que mos ajam prepausat d'arténher, establidi a trauès des elements diferenciadors pròpris, es potencialitats, eth profitament des sinergies que se pòden generar e eth reconeishement d'ues valors comunes que volem que mos posicionen e mos definisquen.

Profitar **elements acceleradors e tractors** des politiques e es objectius que compartim. Cau èster prèst entà profiter totes aqueres situacions que pòden èster tractores e acceleradores des airines qu'auem de besonh e que mos apròpen as objectius compartidi. Dempús des hons Next Generation, es politiques de salut publica, era milhora des infrastructures fisiques o digitals, era celebracion d'eveniments a escala europèa o a escala globau, o eth reconeishement internacionau deth Pirenèu per diferenti aspèctes qu'an a veir damb eth sòn patrimòni naturau, culturau, sociu o economic.

Çò qu'ací presentam englobe ua **prumèra vision que calerà validar, millorar e desenvolopar de manèra contunhada, cooperativa e compartida**. Non ei un document damb un inici concrèt e ua fin, se tracte d'ua airina qu'aurà de definir **linhes de trabalh, objectius** concrèts e qu'aurà d'èster dispausada ara **avaloracion contunhada** e, donques, ara sua modificacion en foncion dera evolucion des eveniments, des oportunitats que sorgissen e des contrarietats qu'auram de saber superar. **Profitar es hièstres**, esquivar es crisis. Ua estrategia que definís **programés e accions** concrètes.

Auram de besonh definir ua **metodologia pròpria de trabalh** qu'includisque **coma generam idèes**, coma les **concertam e validam**, coma les **priorizam**. E dempús coma analisam eth

major o menor succès des accions decidides. Ua bona **anàlisi d'un fracàs** pòt èster tant o mès important qu'arténher ua reüssida.

Eth Pirenèu a de besonh auer eth sòn **pròpri ròtle a escala locau, regionau, europèa e globau**. Èster present ena mapa damb ua **personalitat e perspectiva pròpria**. Un **espaci geograficament concrèt**, definit per ua **mèrca de qualitat pròpria e diferenciada**. Méter eth Pirenèu ena mapa social, economica e ambientau damb ua **agenda pròpia** ei ua oportunitat entà generar expectatives positives de **generacion de valor e d'oportunitats**. **Revalorar** eth sòn **patrimòni**, es **valors** paisatgistics, istoriques, culturaus, artistiques, economics, ambientaus e naturaus **ath servici d'ua agenda social**.

Existís ua **soma de factors** geografics, socials, ambientaus e economics que conferissen ath Pirenèu ua personalitat pròpria e singulara. Ua identitat pròpia que pòt vier tractora d'un **desvolopament pròpri e singular**.

Mission

Er objectiu ei **garantir un futur sostenible, pròsper e damb sagèth pròpri** entàs comarques deth Pirenèu. Sostenible e prospèr en sens mès ample de cada un des tèrmes.

Sostenible dempús deth punt d'enguarda **poblacionau**, en tot garantir er enraïtzament d'aqueres persones qu'an viscut e vòlen contunhar de víuer enes municipis e nuclèus deth Pirenèu. Hèr-lo tanben atractiu entad aqueri que, atrèti per entorn e era qualitat de vida, i vòlen desvolopar eth sòn projècte vitau.

Sostenible dempús deth punt d'enguarda **sociu**, en tot méter es persones en centre dera estrategia e en tot auer present era milhora deth sòn benèster en cada ua des accions que se desvolòpen, en tot incorporar era perspectiva de genre e en tot garantir era egalitat de tracte e era non-discriminacion. Per çò qu'un territòri non pòt èster equilibrat se non trabalhe pera milhora constanta des condicions de vida de totes e cada ua des persones que l'abiten. En aguest sens cau amiar a tèrme politiques de discriminacion positiva entà evitar desigualtats en **rendement des servicis publics** basics entre es abitants deth Pirenèu e es d'alti endrets deth país ath madeish temps que cau garantir er **accès a ua connectivitat fisica e digitau**. En aguest punt cau ahíger era importància de trabalhar entà redusir era **fractura tecnologica e digitau**, qu'ei e serà era naua hònt d'inegalitats en propèr decènni. Er accès ara tecnologia e era formacion ena sua utilizacion.

Sostenibles dempús deth punt d'enguarda naturau, **ambientau** e respectuosi damb er entorn e era biodiversitat. Eth besonh de conciliar era **custòdia deth territòri damb eth creishement economic** passe per un desvolopament conscient e adaptat as besonhs e potencialitats intrínseques deth Pirenèu, damb un **modèl pròpri d'economia e innovacion** a compdar deth profitament de totes es potencialitats que mos aufrissen es tecnologies e es nauis modèls productius respectuosi damb eth miei ambient e damb eth clima.

Sostenibilitat en **accès as espacis naturaus e as activitats ena natura** que siguen respectuoses damb er entorn e qu'apòrten ua naua **valor ahijuda**. Trincar es sasonalitats e consolidar alternatives as activitats mès classiques que permeten un nombre assumible de visites ath long des **365 dies der an**. Es **activitats esportives saludables, d'òci o de coneishement der entorn** naturau o patrimoniau o uman an de representar ua oportunitat entà desvolopar un modèl de reüssida qu'age per referent era preservacion d'un entorn naturau, patrimoniau e uman de naua valor ecologica e ambientau e era sua divulgacion.

Dit d'ua auta manèra: se preten qu'eth Pirenèu sigue ben plaçat a escala locau, regionau, europèa e globau entà garantir e preservar era sua riquesa en encastres tan importants coma eth **benèster des persones, es recorsi naturaus o era biodiversitat**. Eth Pirenèu s'a d'associar a **qualitat de vida** e aguesta etiqueta diferenciadora a d'èster un element d'atraccion entar enraïtzament, era implantacion d'activitats economiques o era sua descubèrta coma destinacion sostenible entà hèr-i activitats saludables d'òci e espòrt o entà visitar-lo pes sòn atributs naturaus, culturaus, patrimoniaus, etc.

Entà que tot açò sigue possible cau qu'eth Pirenèu vengue un espaci geografic, fisic e uman de nauta **qualitat reconeishuda**. Ua denominacion d'origina de qualitat

Era **economia** deth sègle XXI basada ena **tecnologia**, **era indústria 4.0**, **era economia circulara e eth talent des persones coma recors naturau** principau, e damb era **dubertura des mercats globaus** a trauès des connexions digitaus e fisiques globaus, ven ua grana oportunitat. Ua oportunitat que se complète damb era nua projeccion d'un **sector primari de qualitat** qu'a transformat enes darrèri ans era vision deth consum basat en ua **produccion agroalimentària de km 0** coma garantia de qualitat. Ua nua realitat que ven ua airina vertebradora d'ua economia basada en un **producte de proximitat damb sagèth de qualitat**.

Atau donques, cau bastir ua **estrategia** qu'ajude a identificar e concretar quini son es objectius principaus des quaus auràn de penjar **programes** de trabalh e ues **accions** concrètes tractores dera estrategia.

Ua estrategia construïda dempús dera basa der **autodesvolopament dempús deth territòri (bottom-up)** qu'aurà de hèr ua priorizacion des **palanques de cambiament** e des **accions transformadores**. Ua estrategia que aurà de desvolopar-se damb un **codessenh e ua cogestion** en forma de governança e impuls dempús deth territòri. Ua estrategia qu'aurà de hèr ua **programacion a cuert e mejan tèrme**. E aurà de definir uns **metòdes d'avaloracion conjunta e publica** des resultats.

Ua estrategia, en definitiva, qu'aurà de méter en valor **es actius territoriaus e es recorsi endogèns existents**; aurà d'ajudar a **corregir dinamiques territoriaus non desirables**; calerà qu'age **capacitat tractora** dera economia e eth desvolopament; un **caractèr innovador**; e demostrar **èster viable** ath delà dera sua metuda en marcha en forma de programes e accions.

Vision

Seguidament se detalhen en format propositiu e enonciatiu bères ues des principaus **reflexions** a tier en compde de cara a definir mès detalhadament e entath futur era estrategia deth Pirenèu.

Era voluntat ei deishar constància, en format de titolars, des principaus aspèctes enes quaus calerà incidir e aprigondir. Luenh d'èster un esquèma barrat, s'aurà de completar damb es prepauses sorgides enes procèssi participatius, eth trabalh aproximatiu damb es actors deth territòri e es auanci tecnologicis e sociaus que vagen arribant.

Pilar 1. Es persones e era governança

Objectiu estrategic 1.1. Es persones en centre des decisions

Cau méter en practica eth concèpte democratic classic d'egalitat d'oportunitats. D'un costat, cau garantir qu'es persones que viuen en Pirenèu agen assegurada era egalitat d'oportunitats entà desvolopar es sues aspiracions sense qu'era situacion geografica vengue ua limitacion. Entà garantí'c soent cau **politiques d'accion o de discriminacion positiva** entà qu'eth lòc a on se viu non sigue un element que mete en qüestion aquest principi democratic.

E en aquest sens a ua especiau importància era egalitat d'oportunitat en **accès ath rendement des servicis basics** coma era salut, era educacion, es servicis d'atencion as persones, era seguretat, er habitatge e era connectivitat fisica e digitau a escala locau, regionau e globau, entre d'autres. E ei evident qu'entà garantí'c cau aplicar ua politica que vage **ath delà des ràtios e es estudis de còsti** e que se base ena qualitat deth servici e era realitat geografica, sociau e economica deth territori.

Un país qu'a per tòca **preservar eth sòn territori** a d'amiar a tèrme accions encaminades a garantir qu'aqueri que son enraïtzadi en cada cornèr deth Pirenèu agen es madeishes condicions sanitàries, educatives, sociaus o de connectivitat qu'era rèsta de ciutadans, per çò qu'aquest ei un element clau en **debat der enraïtzament e, donques, dera conservacion deth territori**.

Atau donques, er **enraïtzament** a d'èster era tòca qu'acompanhe coma arrèrplan toti es objectius dera agenda estrategica deth Pirenèu pr'amor que totes es accions son encaminades a millorar es condicions de vida des persones que demoren en territori e, donques, a generar oportunitats entà arraïtzar-les en Pirenèu. Era conservacion deth miei naturau, era millhora des servicis publics o des infrastructures fisiques o digitaus, eth desenvolopament economic o era potencialitat deth legat culturaus son exemples dera escomesa intrinsèca der enraïtzament. Aquest concèpte s'a de plaçar en prumèra linha des politiques publiques deth país e a de vier un compromís reau e efectiu enes diferents realitats territoriaus e en prumèra instància ena deth Pirenèu.

Calerà méter en marcha un **programa especific d'enraïtzament** entà toti aqueri municipis que configuradi coma unitat territoriau presenten problèms estructuraus de pèrta de poblacion. Eth programa aurà de preveir ua accion de chòc entà evitar era contunhada pèrta de residents, damb er establiment d'accions conjuntes entre era unitat d'accion a escala de mancomunitat e repartiment de servicis basics essenciaus coma eth CAP, er institut, era escòla mairau, es servicis tara tresau edat, es installacions esportives o culturaus, etc., damb era tòca que toti aquesti servicis siguen garantidi e repartidi entre es municipis. Atau madeish, calerà trabalhar era mobilitat intèrna e era connexion damb es ciutats de referència, era aufèrta d'habitatge public enfocada mès que mès entàs joeni, era planificacion urbanistica, era aufèrta culturau e ludica o era promocion deth territori, entre d'autres.

Objectiu estrategic 1.2. Qualitat de vida e projècte vitau. Er abitatge entà aqueri que i viuen

Eth Pirenèu a toti es ingredients de besonh entà garantir ua qualitat de vida qu'apòrte benèster as persones. Ac hè possible er **entorn naturau** e era **pòca densitat de poblacion**, eth **tracte propèr** entre es persones, era **aufèrta culturau e esportiva** e era **qualitat dera sua gastronomia e producte locau**.

Aguest factor tan valuós enes societats actuaus a d'èster un des elements principaus dera mèrca Pirenèu e, donques, un element tractor dera estrategia deth territòri.

Concrecion 1. Potenciar era aufèrta d'abitatge entà garantir er enraïtzament dera poblacion

Quinsevolha estrategia territoriau passe per crear sinergies que garantisquen era prosperitat d'un territòri damb era voluntat qu'era sua gent age oportunitats entà poder-i trabalhar e víuer, e, en definitiva, s'i pogue enraïtzar.

E ei en aguest punt a on entre en jòc un aute element clau entà garantir er establiment dera poblacion en territòri: era **disponibilitat d'abitatge**.

Eth Pirenèu a d'afrontar tanben aguesta escomesa entà garantir que qui i vò víuer dispause d'aufèrta d'abitatge a on desvolopar eth sòn projècte vitau. Aguest factor a diferents derivades que calerà analizar e afrontar ena sua totalitat.

D'un costat, cau auer present qu'es **normatives urbanistiques** qu'an era finalitat d'ordenar es diferents tipologies de solèr e, en territòris coma eth Pirenèu, garantir era conservacion e era non massificacion des zònes non urbanizables pòden vier un fren e, donques, un problèma entad aqueri que son hilhs deth territòri e i vòlen bastir eth sòn larèr independentament des sòns progenitors. Aguestes realitats que soent son ua limitacion ar enraïtzament s'an anat revertint damb bèri cambiaments normatius recents mès ei evident que calerà estudiar era realitat de cada territòri entà qu'er urbanisme contunhe d'ordenar en tot conservar eth solèr sense vier un fren entath sòn desvolopament.

Ei a díder, cau auançar en un urbanisme que hèsque efectiu eth dret a un abitatge digne, ath madeish temps que se mantien es valors, condicions e foncionalitats dera matritz territoriau e deth païsatge. En aguest sens, calerà aprigondir en desvolopament de mesures que incentiven eth reciclatge urban, reciclatge coma via de dinamizacion de teishuts e de generacion de nau abitatges laguens des trames consolidades.

Ua des escomeses importantes ei eth besonh de **reabilitar bastisses** ja existents e que soent se tròben enes nuclèus istorics. Aguest element ei de besonh non solament per un tèma de seguretat publica mès pr'amor qu'ei era forma mès rapida de méter en mercat era aufèrta abitacionau existenta e qu'a dia d'aué ei barrada e en desús. Era Administracion aurà d'apostar per aguesta via e dessenh linhas d'ajudes economicas e fiscaus que creen es sinergies de besonh entà qu'era propietat i veigue es incentius suficients entà reabilitar es abitatges barradi.

Ei evident qu'es bases auràn d'establir coma contrapartida destinar eth lotjament de loguèr un temps determinat e, evidentament, era sostenibilitat energetica des bastisses reabilitades.

Ua auta linha de trabalh en camp der abitatge serà era **escomesa decidida e reau per abitatge public** que permite dispausar d'aufèrta en aqueri municipis o nuclèus a on eth mercat privat non ne provedís. Era planificacion d'aguest abitatge s'aurà de hèr a **escala supramunicipau** en tot estudiar eth mercat e fòrça enfocat en dar responsa as **besonhs d'abitatge des joeni**, que son es qu'an mès dificultat d'accès e eth collectiu mès important d'enraïtzar pera importància qu'a eth hèt que bastisquen eth sòn projècte vitau en territòri. Era analisi e era adeqüacion de totes es bastisses publiques disponibles entà convertir-les en abitatges pòt èster ua prumèra fasa d'aguest procès de creacion d'ua aufèrta potenta d'abitatge public.

E er abitatge en Pirenèu a ua auta derivada complexa que cau auer presenta abans d'agir. Era elevada **demandà d'abitatge de dusau residència** en bères zònes deth territòri hè qu'es prètzis de mercat siguen fòrça nauti e inaccessibles entara poblacion locau e entara que s'i desplace tà trabalhar en sector de servicis. Aguesta realitat cau tier-la en compde ara ora d'analisar eth mercat e tanben en moment de dessenhar es politiques publiques d'abitatge qu'abans s'an apuntat.

Concrecion 2. Incentivar era creacion de servicis mancomunats e supramunicipaus

Es petiti municipis soent non an ne es mejans ne es capacitats ne era massa critica sufisenta entà impulsar e mantier determinadi equipaments e servicis. Açò pòrte a mancances e desigualtats enes oportunitats des ciutadans d'aguesti municipis.

Per açò ei recomanable potenciar era collaboracion entre municipis d'un airau que compartissen era madeisha problematica, e agir toti en un madeish sens.

Era creacion e gestion conjunta d'equipaments (ua bibliotèca, ua escòla, un centre esportiu, un centre assistenciau, etc.) entre diuèrsi municipis apareish coma ua opcion viabla entà render mès servicis, a gent grana, hemnes, persones LGBTI, persones migrades e tanben a gent joena, en aguesti territòris. A mejan tèrme se tracte d'auer un hilat d'equipaments e servicis distribuïdi en diuèrsi municipis d'un airau que dongue servici a tot aguest airau, que le dinamize e qu'ath madeish temps sigue interconnectat a trauès deth hilat de transpòrt public.

Concrecion 3. Dar valor ath paisatge urban e ath patrimòni construït

Es nuclèus urbans des territòris de montanha an ua fisionomia e ues caracteristiques constructives caracteristiques que son un element identitari fòrça relevant. Eth paisatge urban ei patrimoni, desenvolopament economic, salut e coesion sociau.

Eth tractament d'aguest paisatge urban, damb era promocion d'accions entà preservar-ne eth caractèr, entà restaurar-lo, entà potenciar-ne es valors arquitectoniques o entà difóner es sues valors, ei ua via entà incrementar tanben eth benèster e era qualitat de vida des persones que i viuen.

Objectiu estrategic 1.3. Especiau atencion as servicis d'atencion as persones

Reforçant era idèa de plaçar es persones en centre des decisions, cau tractar tot eth corròp de **servicis relacionadi damb era atencion mès dirècta as persones**. En aguest sens, calerà qu'eth Pirenèu hèsque dera sua piramida poblacionau ua escomesa de futur.

Eth vielhiment dera poblacion a de vier ua oportunitat entà innovar tanben en aguest camp. En prumèr tèrme cau plantejar **naues polítiques de vielhiment actiu** pensades tant entath collectiu de persones jubilades qu'an viscut e treballat en Pirenèu coma entath qui a decidit establir-s'i de nau o retornar ath sòn pòble d'origina. Aguestes naues generacions de jubilats se caracterizen per auer un naut bagatge professionau, plea capacitat e ua voluntat de contribuïr e hèr apòrts ara societat deth sòn entorn. Açò compòrte eth besonh de repensar es accions classiques de casaus de jubilats per tot un teishut d'aufèrta fòrça mès ampla e especializada en foncion des inquietuds demandades, damb era incorporacion dera perspectiva de genre interseccionau.

Eth concèpte **d'aula d'extension formativa deth Pirenèu** pòt èster un exemple d'aguest cambiament de paradigma que empodèra era gent grana e li permete contunhar de formar-se e practicar eth vielhiment actiu en tota era plenitud deth tèrme. Es grops de voluntariat en encastre sociu e ambientau atau coma eth dera promocion deth patrimòni pòden èster d'alti camps a on focalizar tot aguest capitau e potenciau uman.

En etapes mès auançades dera vielhesa, cau desvolopar tot un seguit de politiques publiques que garantisquen poder decidir a on se vòlen finalizar es darrèri ans de vida. **Poder èster suenhat en casa** ei un concèpte que pren encara mès importància en territòris coma eth Pirenèu, a on es centres d'atencion ara tresau edat soent demoren fòrça luenh deth domicili e, donques, eth desraïtzament deth lòc a on s'a tostemp viscut pòt generar un lagui ahijut. Entà dar-i responsa cau reforçar tot eth servici ara dependència e dotar es servicis sociaus basics de recorsi e airines adaptades ara singularitat territorialu.

E aguesta vision deth vielhiment a de besonh tanben recorsi adaptadi as persones suenhadores (ena sua majoria hemnes), que son es que, amassa damb es professionaus nomentadi abans, assumissen eth còst de garantir qu'era gent grana pogue contunhar de residir en sòn domicili enquiath darrèr dia. Cau desvolopar eth **projecte Temps entàs persones suenhadores**, que coma eth sòn nòm indique garantis era salut fisica e mentau d'aguest collectiu.

En un sens similar, cau potenciar eth programa TempsxSuenhs, uns servicis publics d'atencion e guardamainatjons dirigidi a mainatges e joeni menors de 16 ans, entà facilitar temps pròpri entà qui les suenhe, basicament hemnes e en fòrça casi families monoparentaus damb escàs hilat sociu que pogue ocupar-se des mainatges e mainades. Era conciliacion e es suenhs an d'arribar tanben en Pirenèu, a on eth temps invertit en desplaçaments, era manca

de disponibilitat de servicis especializadi propèrs, era nauta dedicacion en trabalhs deth sector primari e autes factors particulars dificulten poder exercir eth dret ath temps.

Atau madeish, cau garantir eth supòrt ara infància e ara adolescència que patissen situacions més complèxes, damb era **creacion dera unitat integrada d'atencion as mainatges e adolescents** damb vision deth Pirenèu.

Dera madeisha manèra, era atencion as hemnes (e es hilhs e hilhes a cargue) que patissen violències machistes a de poder èster garantida en egalitat de condicions qu'a ena rèsta deth país: cau reforçar e articular un hilat de recorsi de prevencion, atencion e reparacion que siguen accessibles e adaptadi as besonhs de cada cas.

Objectiu estrategic 1.4. Es decisions dempús deth territòri e entath territòri

Concrecion 1. Empoderament e creishement des administracions pròpies deth territòri

Er IDAPA a estat ua airina utila ath servici deth territòri, més entà afrontar es escomeses des propèrs decènnis segurament cau daurir eth debat de se cau pensar ena transformacion vèrs ua **agència de desenvolopament des territòris deth Pirenèu**, entà que realize es funcions d'observatòri, de laboratòri de projèctes, d'espaci de governança e concertacion damb es diferenti departaments, es organismes locals e es actors socioeconomics deth territòri.

En aquest madeish sens, cau redefinir, enfortir e dotar d'un **quadre estable es conselhs comarcaus** entà reforçar era **cogestion des politiques de montanha e eth sosten as micropòbles** deth sòn encastre territoriau. Es conselhs comarcaus neisheren justament enes comarques de montanha entà dar sosten as municipis a escala supramunicipau e mancomunar servicis. Aqueth besonh iniciau contunha d'èster deth tot vigent ena actualitat.

Eth **desplegament dera vegaria de Naut Pirenèu e Aran**, en tant qu'airina de descentralizacion e apropament dera Generalitat ath territòri, serà ua realitat enes propèrs ans. Ath delà de méter fin a un grèuge territoriau, a de perméter qu'es diferenti departaments agen presència dirècta en territòri e poguen trabalhar e enfocar es sues decisions dempús d'ua vision més adequada as besonhs intrinsècs deth Pirenèu. Aquest desplegament a d'èster un factor a tier en compde en tant qu'eth territòri **dispausarà d'un nau agent e ua votz pròpria** entà reivindicar aqueres politiques de discriminacion positiva qu'ajuden ara egalitat d'oportunitats e ath desenvolopament equilibrat de tot eth país.

Objectiu estrategic 1.5. Aplicacion dera Agenda Rurau e era Agenda Urbana de Catalonha en aqueri encastres que afècten eth Pirenèu

Era estrategia deth Pirenèu a d'èster alinhada damb era linha estrategica dera **Agenda Urbana e era Agenda Rurau de Catalonha**.

Aguestes agendas recuelheràn es granes escomeses a tier en compde e aqueres forteses que coma país mos cau potenciar, atau qu'era concrecion d'aguesta estrategia en accions s'aurà de hèr en consonància damb çò qu'acabaràn indicant es dues agendas.

Objectiu estrategic 1.6. Ua legislacion qu'empodèr e refòrce era nòsta singularitat

Enes propèrs ans s'auràn de tramitar, negociar e aprovar un seguit de leis qu'an ua grana incidència sus eth territòri e era sua governança. Serà important era participacion de toti es agents deth Pirenèu entà velhar qu'es nauis quadres normatius venguen facilitadors e acceleradors des escomeses que i a en endeuant e que s'apunten en aquest document.

- **Modificacion dera lei de montanha**

Cau aprovar ua naua lei de montanha qu'**atrèigue capitau uman, talent, tecnologia e activitat economica tot er an**, que mete envalor es **recorsi endogèns** laguens d'un quadre de **sostenibilitat e resiliència** e qu'ajuste es politiques publicques e era sua governança ara especificitat d'aguesti territòris.

Non auem de desbrembar que quan parlam de comarques, zònes e municipis de montanha parlam deth 46% dera superfícia de Catalonha e de sonque eth 4,5% dera poblacion, çò que vò díder qu'era mitat deth nòste país l'a de gerir eth 4,5% de catalanes e catalans, damb tot çò qu'açò supause. Donques, cau planificar ua naua lei que tengue en compde aguestes especificitats, eth **baish pes demografic, era dispersion e era petita dimension** des municipis, es **dificultats orografiques** e era **luenhor des grani corredors d'activitat**, entre d'aves.

Cau ua lei qu'age uns objectius estrategics, coma reconéisher es especificitats des territòris de montanha, **atrèir e fixar poblacion** residenta entà revertir eth procès de despoblament, fomentar era **implantacion e eth desenvolopament d'enterpreses e projèctes** economics, promòir ua **naua governança**, evitar eth **cambiament climatic** e revertir-ne es possibles efèctes, e tanben preservar e **méter en valor es actius territoriaus** estrategics.

Mès tanben uns objectius operatius, coma era creacion der **observatòri de montanha**, era creacion dera figura deth projècte o accion estrategica e deth procediment entà detectar-les, priorizar-les, aprovar-les e desplegar-les en un regim de corresponsabilitat entre departaments e territòri, enfortir e ampliar er IDAPA, en forma d'**agència de desenvolopament deth Pirenèu e des municipis de montanha** en conjunt des comarques e zònes de montanha, redefinir, enfortir e dotar d'un quadre estable es **conselhs comarcaus de montanha**, crear airines de **discriminacion positiva** e tanben garantir un **finançament sufisent**.

- **Lei de territori**

Era Lei de territori aurà de configurar un quadre normatiu integrat, coherent e estable en matèria d'organizacion deth territori, urbanisme, païsatge e urbanizacions damb deficit. Aurà de garantir era milhora contunhada der abitat urban, eth mèdi, era coesion social e territorial, era sostenibilitat e era competitivitat.

Era naua norma representarà ua reforma ambiciosa des objectius, des procediments e des airines en matèria d'organizacion territorial damb era tòca de facilitar ua gestion **adaptada a un territori diuèrs e a ues circumstàncies cambiantes, en tot plaçar era sostenibilitat ambientau, social e economica coma quadre dera prenuda de decisions.**

- **Creacion deth còdi de legislacion locau que recuelhe era singularitat des municipis ruraus**

Cau repensar eth quadre normatiu que regule eth foncionament, es competéncies e eth finançament des organismes locals de Catalonha. E maugrat qu'aguest ei un besonh globau a escala de país era sua incidéncia en Pirenèu ei fòrça grana.

Eth Pirenèu ei un **territòri que custòdie era grana part d'espacis naturaus deth país** e qu'ei format per ua grana **pluralitat de municipis e nuclèus** que compartissen ua grèu situacion istorica: era **manca de capacitat entà amiar a tèrme es competéncies** qu'an comandades damb es recorsi economics disponibles. E era **situacion geografica, climatica e poblacionau** ac agrave deuant d'auti territòris.

Eth debat a d'èster ambiciós e globau e a de preveir era especificitat des municipis deth Pirenèu, determinar discriminacions positives cap as municipis ruraus e equilibrar es competéncies e foncions tà desvolopar damb eth finançament entà amiàc a tèrme de manera ordinària. Era responsa passarà indiscutiblement per **revisar es competéncies** e assignar-ne bères ues a auti nivèus administratius atau coma per **incrementar eth finançament e es linhas de supòrt economic.**

Pilar 2. Miei ambient e sostenibilitat

Objectiu estrategic 2.1. Territori pionèr damb es objectius de desenvolopament sostenible

Es **politiques ambientaus e d'adaptacion ath cambiament climatic** an de hèr part deth corròp d'estrategies de desenvolopament sostenible de toti es territoris, elaborades jos eth paraploja des **Objectius de Desenvolopament Sostenible (ODS)** des Nacions Unides. Aguesta iniciativa represente un nau regim internacionau de desenvolopament e arthenh encastres diuèrsi, entre es quaus destaquen es relacionadi damb era gestion sostenible des recorsi naturaus, eth cambiament climatic, era produccion e consum sostenible e es infrastructures, entre d'autes.

Eth 25 de seteme de 2019 eth Govèrn aprovèc eth Plan qu'a coma principau objectiu assegurar era consecucion en nòste país dera Agenda 2030, mejançant es politiques publiques impulsades e gerides pera Generalitat de Catalonha. Era Agenda 2030 ei era naua huelha de rota globau entà auançar vèrs eth desenvolopament sostenible. Aprovada pes Nacions Unides eth 2015, includís 17 Objectius de Desenvolopament Sostenible (ODS) tà arténher eth 2030. Es ODS corbissen era dimension social, economica e ambientau dera sostenibilitat e tracten cinc grani encastres: planeta, persones, prosperitat, patz e aliances.

En aquest contèxte de sostenibilitat transversau, en Pirenèu cau contunhar d'impulsar mesures orientades ara **proteccion des valor naturaus e paisatgistics**, e minimizar es efèctes deth cambiament climatic en cuert e mejan tèrme. Cau qu'eth territori vengue pionèr en impuls d'ua **economia verda e circulara** que permete eth sòn desenvolopament d'acòrd damb es objectius de desenvolopament sostenible.

Objectiu estrategic 2.2. Es recorsi naturaus coma valor territorial

Era natura ei cada viatge mès un **actiu economic sostenible e creishent**. En Pirenèu se concentre ua grana part des espacis naturaus de Catalonha e, de hèt, en imaginari collectiu deth país, era montanha represente er espaci naturau per excelléncia. Paradoxaument, aquest grandíssim recors non ei viscut per ua part dera societat pirenenca coma un actiu, mès coma ua carga e ua limitacion ath desenvolopament d'activitats.

Aguesta percepcion non s'ajuste ara realitat pr'amor qu'era natura mò ua part importanta dera economia de montanha e, d'un aute costat, tanpòc non ei cèrt que i age guaires alternatives qu'apòrten valor e non genèren deseconomies. Mès tanben ei cèrt qu'es **beneficis economics dera proteccion dera natura** aurién de hèr-se mès explicits e cau qu'era conservacion age tanben coma un des sòns objectius basics generar negòci e ocupacion. S'era proteccion dera natura genèr valor economica, era societat pirenenca serà era principau interessada a protegir aquest recors.

Era **gestion sostenible des recorsi naturaus** ei un modèl de gestion que velhe pera administracion e er usatge des recorsi de sòrta que ne mantenguen era biodiversitat, era productivitat, era capacitat de regeneracion, era vitalitat e eth potenciau entà complir foncions ecologiques, economiques e socials relevantes, sense causar damatges a auti ecosistèmes.

En territòri deth Pirenèu, cau potenciar eth respècte pera natura ara recèrca d'un **benèster olistic, individuau e collectiu**. Laguens d'un entorn tan relevant coma ei eth Pirenèu, ei de besonh fomentar abituds saludables coma un des drets umans mès fundamentaus e era artenhuda d'ua consciència collectiva que protegisque era planeta, atau coma tanben impulsar era introduccion dera perspectiva de genre enes politiques de sostenibilitat.

Concrecion 1. Promòir er accés e usatge sostenible, inclusiu e equitatiu des recorsi naturaus, e velhar pera **conservacion dera biodiversitat e es servicis ambientaus**

Cau milhorar es oportunitats economiques dera poblacion locau des ecosistèmes de montanha mejançant era **restauracion des procèssi ecologics** e es hilats trofics e eth profitament de recorsi naturaus. Serà de besonh realizar accions entara proteccion e era monitorizacion dera fauna e era flòra deth Pirenèu.

Concrecion 2. Potenciar ua indústria verda inspirada ena proteccion dera natura

Er impuls as enterpreses e as iniciatives industriaus que se fundamenten ena **economia verda e circulara** a d'èster un des èishi fundamentaus dera agenda estrategica deth Pirenèu. Cau ténder cap ath *residú zèro* e amiar a tèrme ua **corrècta gestion des residús** damb er impuls de naues infrastructures de tractament en territòri.

Concrecion 3. Conservar es valors naturaus i ruraus ena planificacion urbanistica e territoriau

Ena planificacion urbanistica e territoriau ei de besonh includir es **servicis ecosistemics** ara ora de qualificar eth solèr e favorir era diversitat deth territòri, en tot mantier era referència dera sua matritz biofisica. De manèra especifica cau amiar a tèrme accions relatives ath **cicle dera aigua**, fundamentaument era mantenença e conservacion des lhets fluviaus.

Objectiu estrategic 2.3. Era gestion des bòsqui e solèrs agricòles coma motor ambientau e economic

Coma conseqüència der abandonament dera activitat agricòla e era disminucion deth profitament silvicòla, era superfícia forestau en Catalonha a contunhat d'augmentar en darrèr decènni enquia arténher actuaument 2.052.618 ectares –eth 64% dera superfícia deth país. D'aguesta superfícia apuprèt 1.300.000 ectares corresponen a superfícia arbrada e cubèrta per bòsqui –que represente eth 40% dera superfícia de Catalonha.

Totun, i a un deficit ena definicion de critèris tecnicos concertadi entre era Administracion e era propietat forestau entà **milhorar era integracion dera biodiversitat ena planificacion e**

hèr compatibla era explotacion forestau e era bioeconomia damb era conservacion dera biodiversitat.

En Pirenèu se considèrè de besonh auançar cap a **modèls forestaus multifoncionaus e sostenibles** que permeten compatibilizar es aspèctes productius damb auti aspèctes egauament relevants, coma er usatge social e eth rendement des servicis ambientaus.

Era gestion des ecosistèmes forestaus e agricòles exigís un **trabalh conjunt damb es actors privats**. Era expansion dera massa forestau pera aforestacion de coitius e er abandonament dera gestion per manca de rendabilitat economica favorís era naturalizacion, mès tanben provòque era pèrta de practiques de gestion beneficioses entara biodiversitat e entara adaptacion d'aguesti ecosistèmes ath cambiament climatic.

Enes territòris pirenençs, que son es qu'an mès superfícia forestau de titularitat publica, cau trobar elements de **reequilibri territorial**, de fixacion de poblacion en territòri e airines entath sòn desenvolopament economic, en un contèxte social cambiant en qu'era agricultura e era ramaderia an anat perdent fòrça e interès e an estat substituïdes per autes activitats preferentament relacionades damb er espòrt e/o eth torisme. Ei de besonh activar es procèssi de gestion des bòsqui pirenençs, millorar-ne er estat de conservacion, amendir eth risc d'incendis e dar ua gessuda comerciau as rèstes vegetaus.

Concrecion 1. Dinamizar e gerir eth sector forestau productiu (public e privat) entà garantir-ne era persistència

Cau promòir era **gestion activa des terrenes forestaus e agricòles** deth Pirenèu, coma un besonh entà potenciar es sues foncions socioeconomiques e ambientaus e fomentar era conservacion dera biodiversitat. Conservar es valor ecologiques e foncionaus deth bòsc permet, entre auti aspèctes, **gerir preventivament es risqui naturaus**.

Tanben ei de besonh evitar er abandonament e assegurar un usatge contunhat des tèrres agràries en zònes de montanha, zònes damb limitacions naturaus e autes limitacions especificques.

Concrecion 2. Impuls ara agricultura ecologica

Cau fomentar era **agricultura e era ramaderia ecologica** e impulsar-ne era produccion entre agricultors/ores e pagesi/es, hèr-la a conéisher as consumidors e consumidoras e potenciar-ne era recèrca.

Serà de besonh establir vies e mecanismes entà poder **comercializar es varietats locals** e promòir-ne era comercializacion.

Cau ahíger ací era importància dera agricultura e era ramaderia ena qüestion deth **relèu generacionau**, e aquest ei un encastre fundamentau entara gestion deth paísatge, en definitiva, deth territòri. Era Escòla de Pastors ei ua iniciativa importanta en aquest encastre

Concreció 3. Era gestion dera biomassa forestau e agricòla

Fomentar eth mercat dera biomassa forestau e agrícola de proximitat en Pirenèu permeterà era creacion de lòcs de trabalh (enterpreses productores d'estèra, distribuïdores, installadores e de manteniment des equipes calefactores...).

Objectiu estrategic 2.4. Es parcs naturaus coma pòrta d'entrada ath Pirenèu

Es **parcs naturaus** deth Pirenèu son elements claus entara **vertebracion deth territori** e, amassa damb es **estacions de montanha**, son era principau pòrta d'entrada des visitaires enes comarques pirenenques.

Cau reforçar era **simbiòsi** entre aguesti dus elements, entà que se contunhen de promòir accions conjuntes ena organizacion e difusion d'activitats esportives e ar aire liure, entà potenciar eth respècte pera natura e eth coneishement deth miei naturau, era fauna, era flòra, era geologia e eth patrimoni culturau locau.

Calerà potenciar eth ròtle qu'an es parcs naturaus e eth parc nacionau. Aguesti espacis an de jugar un ròtle fòrça important en encastre dera naturbanizacion e qu'explique es procèssi d'urbanizacion en relacion damb era existència d'espacis naturaus protegidi, coma indicador dera valor ambientau e paisatgistica d'un endret. Era presència d'aguesti espacis se considèra coma eth principau factor d'atraccion de nau residents cap a airaus ruraus, entre d'outes rasons, pera milhora dera qualitat de vida que supause aguest nau entorn residenciau. Atau madeish, dempús des parcs pirenencs se trabalhe ena redaccion dera CETS, qu'a de contribuir e mercar es linhes deth desenvolopament d'un modèl de torisme sostenible.

Ei relevant **fomentar es ligams entre torisme culturau, esportiu e naturau** que relacionen espacis naturaus, estacions de montanha, monuments, jaciments arqueologics e paleontologics e paisatges culturals entà incidir ena dessasonalizacion e era diversificacion des destinacions toristiques.

Concrecion 1. Compatibilizar era proteccion des sistèmes naturaus damb eth sòn usatge social e damb eth desenvolopament d'activitats economics sostenibles

Cau **potenciar es usatges tradicionals enes espacis protegidi** e garantir eth manteniment des valors naturaus e culturals que ne motivèren era proteccion.

Tanben serà de besonh reorientar part dera gestion des parcs naturaus plaçadi en Pirenèu cap ath **desvolopament d'activitats** en sòn entorn (produccions locals, atraccion de torisme internacionau, camps de trabalh e formacion...).

Objectiu estrategic 2.5. Territori pionèr en eficiència energetica e en usatge de hònts d'energia renauble

Era energia a ua estreta relacion damb es **quate dimensions dera sostenibilitat** (economica, social, d'equilibri territorial e ambientau). Era seguretat deth forniment energetic e eth prètz dera energia son, sense dobte, **factors crucials entath desenvolopament**

economic. D'un aute costat, ei evident que fòrça des formes de produccion e consum d'energia pòden reduir era sostenibilitat ambientau, sustot en un territòri tan sensible com ei eth Pirenèu.

Enes propèrs ans, cau equilibrar diferents objectius coma: garantir era seguretat e era qualitat deth forniment energetic; **establir un modèl energetic competitiu** economicament e damb mens dependéncia exteriora; respectar eth miei ambient, damb un pes mès gran des energies renauibles; reduir eth consum des combustibles fossils, e milhorar era eficiéncia ena utilizacion dera energia, entà arribar en un modèl catalan e pirenenc de generacion e consum d'energia que sigue sostenible e que contribuísque ar objectiu europèu de descarbonizacion dera economia.

Concrecion 1. Dar sosten ara **eficiéncia energetica**, era gestion intelligenta dera energia e er usatge d'energias renauibles enes infrastructures publiques, incluides bastisses publiques e abitatges

Un des principaus objectius a arténher ei qu'es naues bastisses se dessenhèn en tot seguir critàris de **consum energetic practicament nul** (*Nearly Zero Energy Buildings* - NZEB) e incorpòren installacions de nauta eficiéncia energetica e generacion d'origina renauibla.

Tanben cau **favorir era implantacion d'installacions d'autoconsum electric** damb profitament d'energias renauibles, principalement energia solara fotovoltaica. Eth desvolopament de **comunitats locals d'energia** permeterà era participacion d'actors deth territòri ena produccion e distribucion energetica.

Concrecion 2. Milhorar era eficiéncia des hilats

Intensificar era vigilància e contraròtle des hilats de transpòrt e distribucion d'energia electrica, que permite aumentar-ne era eficiéncia e maximizar era produccion distribuïda d'energia electrica d'origina renauibla. Entà hèc serà de besonh impulsar es naues tecnologies TIC (*blockchain*, etc.) coma airines facilitadores dera **transicion energetica**.

Objectiu estrategic 2.6. Mobilitat descarbonizada

Eth Pirenèu ei un entorn fragil e complexe. Cau ua vision transversau sus es comarques pirenenques entà impulsar-i ua **mobilitat e ua accessibilitat intelligentas d'emissions zèro**. Non ei solament ua escomesa tecnologica, mès tanben culturau e de modèl de sostenibilitat economica.

Era **mobilitat sostenible** permet eth desplaçament de personas e mercaderies de manèra eficienta, sociaument responsabla e sense perjudiciar eth miei ambient. Es objectius principaus ena gestion dera mobilitat en Pirenèu son: **optimizar es infrastructures de transpòrt existents**; potenciar ath maxim er usatge deth **transpòrt collectiu** coma forma de desplaçament (en especiau eth camin de hèr, mès tanben eth transpòrt collectiu per carretèra),

e **promòir er usatge de veïculs electric**s (VE) e ibrids enes desplaçaments per carretèra (en tot dotar eth territòri d'infrastructures de recarga entàs veïculs electric)s).

En parallèl, cau favorir era mobilitat damb sistèmes non motorizadi (a pè, en biciclèta, etc., ara escala adequada), e desvolopar e promòir es **vies verdes laguens deth quadre dera estrategia catalana dera biciclèta**.

Pera sua ubicacion geografica, cau tanben **fomentar era cooperacion transfronterera** en encastre dera mobilitat sostenible, en quadre des hilats e des programes e iniciatives de cooperacion regionau e internacionau. Per exemple, ei de besonh contunhar de desvolopar eth **programa europèu Last Mile**, entà arténher solucions innovadores e flexibles que permeten as visitaires de zònes ruraus e toristiques deth Pirenèu hèr eth darrèr tram deth recorrut en tot seguir critèris de mobilitat sostenible.

Objectiu estrategic 2.7. Destinacion toristica sostenible

Er ecotorisme, torisme sostenible o torisme ecologic ei viatjar a lòcs naturaus e cultures tradicionaus damb era intencion d'observar, escotar, conéisher e apréner, en tot minimizar es impactes negatius. Ei un **torisme responsable** e etic que contribuís ath benèster dera comunitat locau e favorís era justícia social e eth sòn desenvolopament economic. Ei tanben ua airina de conservacion der entorn.

Eth torisme sostenible s'a d'adaptar as besonhs e costums des autoctòns. Eth torista responsable hè un usatge conscient des recorsi e consumís es productes locals de petites botigues. Eth torisme sostenible respècte es cultures, es tradicions, es sòns patrimonis e s'interèsse per coma viuien es avantpassats.

En Pirenèu, cau fomentar era compatibilitat des activitats toristiques, esportives e de léser ar aire liure damb era conservacion dera natura e eth desenvolopament socioeconomic. Cau plaçar es comarques pirenenques coma **referent europèu en torisme sostenible**, e incorporar-i valors ahijudes coma era gestion deth residú zèro o es experiéncias immersives de toristes comprometudi.

Concrecion 1. Crear ua **aufèrta toristica integrau e d'excel·lència** en Pirenèu enes quate airaus elementaris: era natura, era cultura, era salut e er espòrt

Cau implementar un **modèl toristic sostenible e competitiv** mejançant era elaboracion e adopcion d'un plan territorial sectoriau de torisme en Pirenèu. Er objectiu a d'èster captar mès e milhor torisme e dar sosten ara promocion, comercializacion e diversificacion des productes toristics que s'originen en Pirenèu. Tanben cau atrèir era demanda creishenta de **torisme de natura**, tant nacionau coma internacionau, damb ua estrategia integrau de comunicacion, promocion e comercializacion.

Concrecion 2. Generar sinergies entre eth sector primari e eth sector servicis (gastronomia, restauracion, torisme...) entara gestion deth territòri e eth païsatge pirenenc

Ei de besonh **incorporar critèris d'alimentacion saludabla, ecologica e de proximitat** enes servicis de restauracion vinculadi ath torisme.

Tanben cau contunhar de fomentar eth **movement *Slow Food* e eth distintiu km 0 en Pirenèu**, entà arténher era metuda en valor deth producte locau, des sòns metòdes de produccion e era proteccion dera tradicion gastronomica.

Tot açò passe pera **sensibilizacion des emprendors locals** entà que creen productes (toristics, agroalimentaris...) que profiten e meten en valor er entorn e eth patrimoni naturau. Calerà impulsar era **incorporacion de critèris ambientaus ena marchandisa pirenenca** (de comèrç just, damb ecoetiqueta, sense blisters ne embalatges superflús, etc.).

En resum, era estrategia passe per contunhar en tot promòir era creacion e promocion d'un **producte toristic singular**, associat as valors de cada destinacion, e diversificar era aufèrta toristica (dessasonalizada, desconcentrada, diversificada e que genère mès despena).

Pilar 3. Desenvolupament economic e innovacion

Objectiu estrategic 3.1. Eth Pirenèu en mon

Indiscutiblement calerà repensar eth modèl de desenvolupament deth territòri e non solament entà corregir aqueri impactes negatius generadi enes darrèri ans mès peth simple besonh d'**actualizacion e modernizacion constanta**.

Tau coma s'a expausat anteriorament, es modèls territoriaus que se projècten entath futur an de basar-se enes **Objectius de Desenvolupament Sostenible**, qu'includissen eth respècte absolut peth miei ambient, damb era intencion de redusir er impacte deth cambiament climatic en cada ua des accions que se volguen amiar a tèrme.

Aguest cambiament de paradigma per çò qu'ei d'etapes anteriores que se basauen ena quantitat e non ena qualitat, enes modèls *low cost* e en usatge infinit des recorsi naturaus s'aurà de capvirar ena estrategia deth Pirenèu. Açò obligarà a trabalhar a hons era mèrca Pirenèu damb aguest nau quadre mentau, trèir partit de toti es potèncius e es especializacions deth territòri e avalorar en cada cas era sua relacion e afectacion damb cada un des Objectius de Desenvolupament Sostenible.

Objectiu estrategic 3.2. Era cultura coma hònt de transmission de valors, istòria e autenticitat

Eth Pirenèu ei un territòri **ric dempús deth punt d'enguarda culturau**. A un important patrimoni qu'a de preservar e difóner en tant que fonaments de çò qu'ei aué aguest territòri. Era cultura apòrte valor ahijuda en se madeisha per çò que permet explicar d'a on viem entà comprèner eth camin que se vò emprèner.

En encastre patrimoniau destaque er important **legat romanic** exemplificat damb era Val de Boí o era catedral de La Seu d'Urgell, atau coma eth bon estat de conservacion de bèri uns des conjunts arqueologics medievaus qu'aubèrgue eth territòri e que vien un **musèu en miei dera natura**.

Era **cultura populara** tanben ei fòrça enraïtzada e illustre fòrça ben era manèra de hèr e d'èster dera gent deth Pirenèu. Era hèsta deth huec vinculada as dates de Sant Joan e ara celebracion dera arribada deth solstici d'ostiu se celèbre en fòrça municipis e a estat declarada Patrimòni Immaterial dera UNESCO dempús der an 2015.

Era cultura en Pirenèu ei tradicion, çò qu'ajude a mantier intacte eth caractèr e era genuïnitat d'aguest territòri e dera sua gent. Particularament, cau méter en valor eth ròtle e era contribucion des hemnes en aguest procès de transmission e revalorizacion dera cultura e des tradicions deth Pirenèu. Comprèner qu'era cultura apòrte valor ahijuda e pòt èster un des **pilars de transformacion de qualitat** a qu'aspire eth Pirenèu signifie plaçar-la ath deuant des potencialitats e es escomeses as quaus cau hèr cap.

Un aute des èishi claus dera identitat territoriala ei era promocion dera literatura pirenenca o **libre de proximitat**, era quau apòste per dispausar de sagèth pròpri e execute un plan d'accions annaus de promocion. Autament tanben poderíem ahíger en aguest apartat autes disciplines coma son era musica e es dances tradicionaus.

Tanben calerà trabalhar pera milhora e **modernizacion des equipaments museïstics** deth Pirenèu e potenciar era operativitat deth Hilat d'equipaments patrimonius deth Naut Pirenèu e Aran entà adaptar era aufèrta as demandes des visitaires e as naues tendéncies deth sector, damb era introduccion de milhores tecnologiquas dempús deth punt d'enguarda audiovisuau e d'experiéncia museïstica. Calerà daurir-se a mercats internacionaus qu'an un interès potenciau e coneishut en bèri uns des encastres, coma per exemple eth romanic, damb ara tòca d'atrèri visitaires damb ua nauta valor ahijuda dempús deth punt d'enguarda culturau e economic, qu'atrèti per aguest contengut poderàn acabar gaudint d'ua experiéncia globau tanben en encastre paísatgistic, naturau e gastronomic.

Calerà trabalhar ena idèa deth **Musèu Virtuau deth Pirenèu** damb era tòca de convertir-lo ena hièstra de promocion e difusion dubèrta a Catalonha e ath mon. Aguesta idèa de virtualizar e unificar eth legat culturau deth Pirenèu a d'èster innovadora e ua importanta via entà hèr conéisher eth territòri e tot eth sòn potenciau ath mon.

Objectiu estrategic 3.3. Region intelligente

Eth tèrme ciutat intelligente soent semble impersonau e alunhat mès era realitat ei que definís ua tendéncia qu'a vengut entà demorar-i. En aguest madeish sens eth Pirenèu a d'aspirar a **vier un territòri intelligent o smart rural**, ei a díder, un territòri a on era aplicacion des tecnologias ajude a milhorar eth benèster des persones, era eficiéncia en rendement des servicis e es oportunitats de creishement sostenible.

Era intelligéncia artificial a de facilitar e milhorar era qualitat de vida dera gent deth Pirenèu e evitar desplaçaments innecessaris, milhorar era seguretat e era planificacion dera mobilitat, garantir servicis de qualitat, milhorar era eficiéncia dera gestion des recorsi naturaus e paísatgistics e aportar informacion anticipada d'aqueri risqui que poguen generar adversitat en territòri.

Eth concèpte de ciutat intelligente ei pleament aplicable entàs regions e eth Pirenèu a d'aspirar a èster cabecièr e pionèr en aguest aspècte per çò qu'eth contraròtle des accèssi as parcs naturaus, era conservacion dera biodiversitat e mès que mès dera fauna, era seguretat ena mobilitat, contraròtle e seguiment des activitats e des fenomèns naturaus o eth foncionament eficient des estacions de montanha son solament bèri uns des exemples que mos permeten imaginar es possibilitats que mos presente aguest camin. Era declaracion de Barcelona coma Mobile World Capital poderie hèr factible convertir eth Pirenèu en un laboratòri avançat des telecomunicacions e es TIC, entà hèr-lo tanben un territòri energèticament eficient.

Objectiu estrategic 3.4. Vèrs ua economia 4.0. Indústria e tecnologia

Istoricament era economia deth Pirenèu s'a vist fòrça estacada ath **sector primari** pera potencialitat qu'an era **agricultura e era ramaderia** en aguest territòri, atau coma ath sector terciari, e son es activitats restacades damb er espòrt de montanha e eth torisme es sectors qu'an anat guanhant mès pes enes darrèri decènnis.

Era incorporacion des **tecnologies** e, donques, d'ua **naua cultura productiva** a de perméter méter en qüestion aguest patron anteriorament definit e compréner qu'era economia 4.0 aportarà ua seria d'oportunitats que mos permeteràn auançar vèrs es objectius de desenvolopament sostenible.

Peth primèr còp ena istòria recenta era **creacion d'ocupacion se pòt hèr en tot desligar físicament eth lòc a on ei plaçada era empresa** e en conseqüència a on viuen es treballadors/ores. E aguesta realitat ei fòrça importanta entath Pirenèu en sòn doble sens: entà auer ua empresa non calerà dispausar de grani terrens industriaus a on installar eth negòci de sòrta qu'eth Pirenèu pòt èster era sedença sociiau de fòrça naues empreses que trabalhen globaument e, en dusau tèrme, se poderà víuer e enraïtzar en Pirenèu en tot trabalhar entà ua empresa plaçada en quinsevolh endret dera planeta.

Açò signifie que qu'era economia dèishe d'auer es fabriques coma centre principau de produccion e ua empresa que rende servicis globaus pòt èster acuelhuda en municipi mès petit deth Pirenèu. Pr'amor qu'aguest modèl economic sigue possible cau dispausar de **connexions segures e de nauta capacitat que garantisquen es ligams digitaus damb quinsevolha part dera planeta**. Dispausar d'aguesta infraestructura ei de besonh mès non sufisent entà desvolopar aguesta economia 4.0. Çò qu'ei evident ei que damb eth guardar metut ena mitat deth sègle XXI aguesta economia de nauta valor ahijuda que emergís deth **4.0 serà era oportunitat mès importanta entà garantir er enraïtzament e era ocupacion de qualitat**.

Objectiu estrategic 3.5. Era formacion coma motor d'atraccion, innovacion e creativitat

Un territòri que vò èster plaçat ena mapa a de besonh ua escomesa clara pera **innovacion e era formacion**. Solament dempús dera innovacion se pòden superar es paradigmes classics e hèr atau un saut qualitatiu en desenvolopament d'un territòri e dera sua gent.

D'un aute costat, era innovacion requerís ua pluralitat de factors e ei inextricablament relacionada damb era **recèrca, era accion universitària, es centres de recèrca e era formacion professionau**.

Cau identificar es potencialitats deth territòri damb era tòca de tradusir-les en ua aufèrta formativa que genère coneishement e innovacion e, indirèctament, dinamisme economic e sociiau entara ubicacion d'estudiants e professorat en madeish territòri.

En aquest sens, eth Pirenèu aurie d'aspirar a auer formacion superiora en tèmes ambientaus e de biodiversitat per çò qu'eth sòn entorn ei ric e damb un elevat potenciau ena matèria. Aurie tot eth sens deth mon que cèrti estudis que desvolòpen bères ues des principaus universitats catalanes aufrisquen part des **estudis *in situ* ena aula dubèrta qu'aufris eth Pirenèu**.

Un aute encastre en quau calerà especializar-se dempús deth punt d'enguarda formatiu, peth potenciau qu'a eth territòri, ei era **formacion en encastre der espòrt e eth dera medecina especializada** que se'n derive. Calerie replicar eth concèpte deth Centre de Naut Rendement entàs esportistes d'elèit des espòrts de montanha atau coma era implementacion d'unitats d'estudi e especializacion des disciplines medicaus relacionades damb era practica esportiva damb era tòca qu'eth Pirenèu vengue un referent en aquesta matèria.

Auti encastres a on calerie desvolopar **aufèrta formativa peth potenciau** que pòt aufrir eth Pirenèu ei er **esportiu** en sens ample deth tèrme e en encastre **culturau e gastronomic**.

Cau hèr especiau mencion ath **ròtle dera formacion professionau en relacion damb es encastres formatius dirèctament relacionadi damb es potencialitats deth Pirenèu**. En aquest sens, era formacion professionau enes darrèri ans a vengut ua des milhores vies d'insercion laborau per çò que cada còp mès eth teishut productiu requerís perfils professionaus tecnicos. Part deth sòn atractiu tanben residís ena vinculacion dirècta damb era enterpresa e ena sua constanta actualizacion. Ath delà en cas deth Pirenèu pòt perméter profitar es pròpies caracteristiques deth territòri entà generar mès ocupacion e generacion e atraccion de talent.

Objectiu estrategic 3.6. Sagèth de qualitat entàs productes elaboradi en Pirenèu. Sector agroalimentari e indústria dera husta

Era **produccion agroalimentària** ei ua pèça clau dera economia deth Pirenèu e ua des que milhor definís era sua identitat restacada ara pagesia de montanha. Es iniciatives productives apòrten valor ahijuda ara activitat **ramadèra, agricòla o vitivinicòla** e permeten eth manteniment der equilibri ambientau e eth reforçament dera nòsta **cultura gastronmica**.

Fòrça d'aguestes produccions, ath delà, se tròben plaçades enes pòbles mès petiti des nòstes vals e son essenciaus entà mantier-les viui e actius. Per açò ei important dar sosten as projèctes productius e tanben as iniciatives publiques que les impulsen, e sajar de milhorar, en quinsevolh des punts dera cadea de valor, er **accès as productes locals** e enfortir aquest sector economic de raïtz locau qu'ei imprescindible entà hèr dera montanha un **territòri productiu e creatiu**.

Cau incidir en generar un **espaci de trabalh collaboratiu** que facilite **er escambi de coneishements, experiéncias e metodologies** e que hèsque mès efectiva era incidéncia des accions e projèctes impulsadi dempús de cada airau.

En aquest sens, cau méter en valor eth **producte de proximitat e facilitar-ne era distribucion a escala locau, regionau e globau**. Aquest supòrt ara cadea de valor deth producte locau poderie impulsar-se mejançant era creacion d'un centre logistic deth Pirenèu de

productes de proximitat qu'ath delà des sues funcions vengue un motor de promocion, marqueting e distribucion.

Tanben supausarie milhorar eth posicionament des enterpreses locals era **generacion d'aliances que incidisquen ena cadea de valor**: produccion, comercializacion, distribucion, comunicacion; incentivar era cultura dera cooperacion a compdar d'un trabalh collaboratiu entà consensuar e impulsar es accions e incidir ena creacion e consolidacion d'iniciatives de produccion e transformacion agroalimentària, damb ua especiau atencion as impulsades per hemnes e auti collectius en risc d'exclusion social.

Apostar per **generar un relat comun e compartit entorn ath territori, es produccions agroalimentàries e era economia locau**, milhorar eth posicionament territorial vèrs es produccions agroalimentàries locals e promòir era sensibilizacion laguens e dehòra deth territori vèrs es produccions locals e eth consum de proximitat, entà incidir en consumidor finau, es enterpreses de sectors vinculadi as produccions locals, es enterpreses deth madeish sector e possibles impulsors d'iniciatives emprendedores.

Ua auta linha de trabalh ei er **Observatòri deth producte agroalimentari locau deth Pirenèu**. Eth trabalh der Observatòri permetrà generar coneishement qualitatiu deth sector e entath sector, generar un relat informat, plaçar-mos coma territori agroalimentari e incentivar era cultura dera cooperacion a compdar d'un trabalh collaboratiu entà obtier es donades e era informacion de basa der Observatòri.

Objectiu estrategic 3.7. Internacionalizacion des politiques de montanha

I a ua rason naturau pera quau existís ua relacion de vesiatge dempús de hè sègles, tant per çò qu'ei deth Principat d'Andòrra, per exemple, damb Naut Urgèlh, o era Catalonha Nòrd damb era Cerdanha, o Aran damb Occitània, entre d'auti. Son relacions personaus, empresariaus, de comparticion d'equipaments transfronterèrs..., Que hèn qu'ath delà d'ua division administrativa s'age de considerar un airau economic e foncionau transnacionau.

Bères formes de relacion actuaument en vigor son per exemple era **Comunitat de Trabalh des Pirenèus**. Dempús dera sua creacion eth 1983, era CTP s'a basat ena cooperacion transfronterèra entre es sòns integrants. Eth 2005, era CTP se convertic en consòrci e siguec designada autoritat de gestion deth Programa operatiu de cooperacion territorial Espanha-França-Andòrra (POCTEFA).

Era CTP volie respóner a escomeses de desenvolopament des territòris pirenenics ath delà deth POCTEFA. D'ací sorgic era **Estrategia Pirenenca**, que preten convertir era CTP en referent de coesion economica, social e territorial deth Pirenèu, atau coma ena defensora des interèssi pirenenics deuant des institucions dera Union Europèa e en sintonia damb era politica de coesion europèa.

Era estrategia Pirenenca s'organize en èishi tematics e establís ua seria d'objectius operatius, coma desvolopar er Observatòri Pirenenic de Cambiament Climatic (OPCC), crear

era Unitat de Desenvolupament e Dinamizacion (OD2), crear un grop de treball d'infrastructures, transport e comunicacions e constituïr era CTP coma *lobby* des interèssi pirenenics.

Era CTP ei formada pes regions franceses de Naua Aquitània e Occitània, es comunitats autonòmes de Catalonha, Aragon, Navarra e Euskadi e eth Principat d'Andòrra. Aglutine ua poblacion totau de 23,5 M d'abitants, en ua superficia de 254.776 km², 656 km de frontèra e 2.062 km de còsta. Damb aquestes donades ei imprescindible qu'era Direccion Generau de Politiques de Montanha e deth Litorau hèsque part deth burèu tecnic dera Generalitat de Catalonha en encastre dera CTP.

Autes formes de relacion se tròben en quadre de diferents entitats de caire associatiu coma era **associacion Euromontana** (European Association of Mountain Areas) o eth madeish hilat **NEMOR** (Network for European Mountain Research).

Dempús dera sua fundacion eth 1996, **Euromontana** a estat activa en diuèrsi tèmes de treball identificadi coma ua prioritat entath desenvolupament sostenible des montanhes. A organizat diuèrsi eveniments cada an, en particular era Conferéncia Europèa de Montanha cada dus ans dempús de 1998, e a participat en diuèrsi projectes europèus. A consolidat es sòns ligams internacionaus a trauc de diuèrses operacions de cooperacion internacionau, sustot en quadre dera Organizacion des Nacions Unides entara Alimentacion e era Agricultura (FAO).

Euromontana a hèt atau ua contribucion significativa tà intensificar era cooperacion entre es comunitats de montanha e sensibilizar es responsables politics e eth public en generau sus es oportunitats qu'eth desenvolupament des zònes de montanha represente entara societat europèa. Euromontana amasse ath torn de 75 organizacions membres en apruprètz 20 païsi europèus.

Eth CREAM coordine eth hilat qu'includís mès de 50 entitats europèes. Es integrants de **NEMOR** an elaborat un document entà qu'era Comission Europèa reconeishe es montanhes coma un espaci unic entà testar es efèctes deth cambiament climatic, lutar contra eth despoblament e impulsar nauis projectes d'economia circulara. NEMOR se compromet a hèr ua recèrca inclusiva, que tengue en compde totes es persones que viuen e trabalhen enes montanhes. D'un costat, meterà ua atencion especiau enes innovacions tecnologiquas aplicables en aquest entorn, a on fòrça persones non an un accés rapid ath servici de salut (diagnostic precòç damb sensors, telemedecina, e tecnologia eHealth) e a on er accés as auèrtes educatives tanben ei fòrça inferior e mai inaccessible entara gent locau.

Fin finau, es investigadors de NEMOR son convençudi qu'es montanhes son un quadre ideau a on desenvolupar nauis modèls sociaus, mès cooperatius e circulars, e a on impulsar estrategias adaptatives entà contrarestar er abandonament dera tèrra e era despoblacion.

Tà finalizar, tanpòc podem deishar de mencionar es recorsi economics d'accions e d'inversions mejançant projectes transfronterers coma AVENIR, LIFE, POCTEFA, GREEN-2, etc.

Tot aquest entrellaçament de colaboracion transfronterera mos identifique eth besonh de contunhar en tot apostar e en tot potenciar aquesta via de treball entà somar sinergies e esfòrci **e trabalhar damb ua vision conjunta de Pirenèu ath delà des divisions** artificiaus des

frontères pr'amor qu'es escomeses e es besonhs son compartides e, donques, es responses an d'èster conjuntes.

Objectiu estrategic 3.8. Es parcs naturaus e es estacions de montanha 365

En junhsèga de 2020 se presentèc eth **Libre blanc des estacions de montanha en Catalonha**, elaborat pera Taula estrategica des estacions de montanha, un organisme de cooperacion estable creat peth Govèrn entre agents publics e privats deth sector, damb era participacion de departaments dera Generalitat, conselhs comarcaus e organismes locals implicadi, associacions empresariaus e estacions de montanha privades e publiques.

Es 16 estacions d'esquí aupin, nordic e activitats de montanha catalanes, ua realitat solida e plan estenuda en Pirenèu, genèren un corròp d'impactes fòrça significatius tant entath territòri que les acuelh coma entath conjunt deth país.

En aquest encastre, donques, eth trabalh estrategic ei hèt e acordat per consens, çò que hè evident era importància d'aquest encastre en desenvolopament globau deth Pirenèu.

Calerà **reactivar e diversificar era activitat** des estacions d'esquí aupin e nordic damb inversions innovadores e sostenibles que milhoren era eficiència energetica e eth renauiment d'equipaments obsolèts, que profiten es potencialitats e singularitats des comarques de montanha, damb respècte as sues valors naturaus e era proteccion der entorn, e que genèren ocupacion entà fixar era sua poblacion e contribuïr ara connexion e er equilibri territorial deth conjunt deth país.

Es estacions de montanha son ua **hònt d'oportunitats pendent es quate sasons der an** tà desenvolopar en quadre des **17 Objectius de Desenvolopament Sostenible e era Agenda 2030** a escala globau, coma tanben entà contribuïr ara Agenda Verda pòst COVID-19, que tracte era **reactivacion economica** damb inversions e supòrt as enterpreses, entà afrontar era **descarbonizacion dera mobilitat**, era **transicion energetica**, era **economia circulara** e era **digitalizacion**.

Objectiu estrategic 3.9. Er espòrt coma generador de valors e oportunitats

Calerà comprèner coma ua **oportunitat er augment dera practica esportiva** frut dera percepcion e assimilacion pera majoria dera societat, damb independència d'edat, genre e procedència, que era activitat fisica e er espòrt son un element centrau entara **vida saludable**.

Era montanha, e donques eth Pirenèu, vierà un lòc preferent entara practica esportiva pr'amor que concentre **aire pur, un miei naturau inegalable**, opcions de dificultats adaptades a toti es nivèus, **diversitat d'aufèrta esportiva pendent tot er an** e, ath delà, ua **aufèrta culturau e gastronomica** que potèncien encara mès era destinacion. Eth Pirenèu a toti es ingredients entà veir-se beneficiat per aquest cambiament social e s'a d'entèner coma ua oportunitat e èster fòrça conscient des impactes negatius que cau identificar e corregir entà **evitar es massificacions e es alteracions en miei naturau e dera qualitat de vida**.

Estanhs des Barbèus, Palhars Sobeiran.

Pilar 4. Mobilitat e connectivitat

Objectiu estrategic 4.1. Es infraestructures fisiques deth sègle XXI. Seguretat, comoditat e mobilitat

Concrecion 1. Modernizacion deth hilat ferroviari existent e milhora deth servici damb eth traspàs de Rodalies ara Generalitat de Catalonha

Es **emissions zèro e era escomesa peth compliment des Objectius de Desenvolupament Sostenible** mos an de portar a potenciar eth transpòrt ferroviari en tant qu'escomesa publica que permete redusir era peada de carbòni en toti es nòsti moviments.

Era orografia e es distàncies entre vals deth Pirenèu non faciliten era universalizacion d'aguest mejan de transpòrt e, donques, çò que cau veir ei s'en bèth un des servicis existenti se pòt alongar eth traçat o ben milhorar-ne era infraestructura entà hèr-lo mès competent e redusir es tempsi actuaus deth desplaçament.

Aguesta ei era realitat dera actua **R3**, que junh Barcelona damb eth Ripolhès e era Cerdanha e qu'a de besonh inversions per part der Estat entà milhorar-ne era seguretat, era mobilitat e era freqüència.

Un aute aspècte a on incidir ath delà dera madeisha infraestructura ei ena qualitat deth rendiment deth servici, que se tradusís en oraris de freqüència, comoditat des convòis, connexions damb auti mejans de transpòrt o ben era seguretat deth madeish usatgèr en interior des trens. Entà mihorar en aquest aspècte ei essenciau qu'era Generalitat de Catalonha assumisque es competències a trauès d'un traspàs que garantisque ua milhora substanciau en servici que se rend en aguesta e d'autes vies que son claus entara vertebracion deth territòri.

Concrecion 2. Milhora des **infraestructures existents** en benefici dera seguretat e era mobilitat

Entà qu'un territòri pogue desvolopar tot eth sòn potenciau cau que sigue ben connectat e per açò ei tant important dispausar des infraestructures de besonh entà comunicar es vals deth Pirenèu entre eres e entà unir-les ara rèsta deth territòri.

Cau auer present qu'era tipologia de carretères a d'èster adaptada as besonhs e realitats deth territòri sense ténder tanpòc a suberdimensionar-les per çò qu'aguest hèt poderie auer un gran impacte en entorn naturau sense qu'eth retorn ac compense.

Es infraestructures viàries que s'an de constrüir en Pirenèu enes propèrs ans an d'anar encaminades tà garantir era seguretat de totes es vies, era comoditat ena conduccion e era reduccion deth temps de desplaçament, atau coma era milhora dera comunicacion entre diferenti punts deth madeish Pirenèu e, sustot, damb era sua part transfronterera, damb eth benenenut qu'**Occitània** a d'èster tanben un element a tier en compde ena estrategia globau deth Pirenèu.

Objectiu estrategic 4.2. Infraestructures digitals: era fibra coma hièstra de dubertura ath mon

Era fibra optica a vengut un servici basic de besonh e imprescindible entàs societats deth sègle XXI, atau coma ac siguec era electricitat en sègle passat. Coma ja s'a anat veiguent ath long dera identificacion des principaus objectius estrategics que recuelh aquest document, era infraestructura digitau ei basica e imprescindibla entà garantir eth desenvolopament de quinsevolh territòri.

Era Generalitat de Catalonha, de manèra coordinada damb autes administracions, a desenvolopat un modèl pròpri en aquesta matèria que, luenh de deishar eth desplegament dera fibra en mans deth mercat e, donques, damb era acceptacion d'inegalitats territoriaus en foncion des volums dera demanda, a apostat pera accion dirècta dera Administracion entà garantir qu'aquesta tecnologia arribe enes nuclèus abitadi deth país.

Era escomesa non ei senzilha a causa deth gran nombre de municipis, nuclèus e masi abitadi qu'a eth país e ad açò, ath delà, cau ahíger es dificultats orografiques e climatiques pròpies deth Pirenèu, mès era escomesa ei clara e era fibra ja ei ua realitat en fòrça pòbles. **De hèt eth compromís deth Govèrn ei arribar a toti es municipis deth país entà que es operadors locals, damb pòca inversion, poguen desplegar era infraestructura dera darrèra mila e garantir atau eth servici.**

Eth desplegament dera fibra non ei un objectiu per se madeish mès ua **airina entà garantir que non se pèrd ua naua oportunitat de plaçar eth territòri ena mapa** e de garantir eth desenvolopament sociu e economic enes nauis paradigmes deth sègle XXI.

Era fibra, ath delà, ei era basa entà tecnologies que s'implementaràn enes propèrs ans e que vieràn cabecières e pionères entara economia. Un exemple d'aquesta realitat ei eth **5G** e totes es aplicacions que se'n deriven dempús deth punt d'enguarda **dera naua capacitat**, eth desenvolopament dera **internet des causes, eth Big Data o ben era intelligéncia artificialia**.

En **encastre dera 5G**, per exemple, ja i a er airau pròpri de Naut Pirenèu e lèu se meterà en marcha era d'Aran. Aquesti airaus a dia d'aué pretenen èster un laboratòri damb era tòca de facilitar era analisi des escomeses e besonhs de sectors coma era agricultura, era ramaderia e es petites produccions de montanha, era cultura, eth torisme e es espòrts en miei naturau o era economia circulara e era transicion ecologica, entà contribuïr a implementar nauis productes e servicis, basadi en aquesta tecnologia. En aquest sens, tanben ei un compromís deth Govèrn erradicar era fractura digitau en coneishement e er usatge des tecnologies, tant per rason de genre coma per autes caracteristiques socioeconomiques.

Ath delà der encastre digitau, qu'ei çò que permeterà era innovacion mès grana dempús deth punt d'enguarda sociu e economic, cau hèr ua mencion especiau dera cobertura mobila, qu'a vengut enes nòsti tempsi un servici basic inqüestionable. Era mapa de radiofreqüència dera cobertura de telefonia mobila que se definís a escala estatau presente granes zònes escuras

en Pirenèu. Aquesta manca de cobertura ara practica ei un problèma entà desvolopar prètzhèts diaris tan basics coma comunicar-se per quinsevolh besonh. Resòlver aquesta situacion de dificila comprension er an 2022 a d'èster un objectiu prioritari per çò que fòrça des concèptes ací desvolopadi coma er enraïtzament, era garantia des servicis basics de qualitat, era gestion des emergéncies o eth desvolopament economic passen per dispausar de cobertura mobila en tot eth territòri, damb independéncia dera orografia o eth mercat potenciau de clients que i pòden auer es companhies.

Objectiu estrategic 4.3. Transpòrt public connectat e integrat

Eth transpòrt public a d'èster era escomesa principau des politiques de mobilitat des propèrs ans en tot eth país e, evidentament, tanben en Pirenèu. Cau desvolopar es corresponents **plans directors de mobilitat** qu'ajuden a conéisher toti aqueri elements a tier en compde de cara a conéisher, milhorar e ampliar era aufèrta de transpòrt public.

Era **integracion tarifària** coma politica de discriminacion positiva cap aqueri territòris qu'an de besonh desplaçaments mèns longui e tanben mèns cars a d'èster un element a tier en compde e a aplicar enes propèrs ans. Accions d'aguestes caracteristiques son elements motivadors entà **fomentar er usatge deth transpòrt public e reduir atau tanben emissions** en territòris a on eth veïcul privat ei eth principau mejan de transpòrt.

Es singularitats d'aguest territòri compòrten qu'es solucions a adoptar agen d'èster diferentes e adequades ara realitat e ei per açò qu'era tipologia de transpòrt que s'a de potenciar e generalizar ei aquerò coneishut coma **transpòrt ara demanda** locau. Aquesta sòrta de transpòrt se caracterize per adaptar-se as besonhs des persones usatgères deuant dera tipologia classica de transpòrt circular damb uns oraris concrèts qu'obliguen a desplaçar veïculs damb independéncia de se i a usatgèrs o non. Entà qu'eth transpòrt ara demanda sigue ua reüssida requerís ua coneishença exacta des patrons de mobilitat dera poblacion qu'includisquen centres de servicis basics, oraris concrèts de cèrtes activitats, dies enes quaus i a eveniments coma mercats o servicis especializadi, etc., e un **desvolopament tecnologic** que permete as persones usatgères reservar e dispausar deth servici de besonh laguens deth quadre ample de servici aufrit.

Calerà estudiar tanben coma auance **eth fenomèn deth transpòrt sense conductor** a trauès dera intelligéncia artificiau per çò qu'aguest nau paradigma pòt ajudar a accelerar e a potenciar eth transpòrt ara demanda en zònes coma eth Pirenèu, damb pòca densitat de poblacion e granes distàncies entre centres urbans.

En camp dera mobilitat lenta, calerà préner coma modèl era **Taula de camins deth Naut Pirenèu e Aran**, que genère discors e agís coma grop de pression entà que es camins se reconeishen coma ua infraestructura clau deth Pirenèu damb valors patrimonius, identitàries e utilitàries e, frut d'açò, se destinen mèns recorsi ath sòn manteniment e promocion.

Era Taula impulse iniciatives entà **consolidar aqueres activitats toristiques non motorizadas qu'utilizen es camins damb respècte** e que ne hèn a conèisher es valors e trabalhe entà que era societat e es administracions reconeishen es valors des camins, es beneficis deth caminar e eth besonh d'apostar per ua **naua mobilitat lenta, en tot garantir era bona convivència entre es diuersi usatgèrs des camins.**

Es camins s'an de compréner coma un **patrimòni pròpri deth territòri** que cau conservar, ordenar e mantier pera diversitat d'usatges qu'an, toti respectuosi damb er entorn e damb ua bona convivència entre es usatgèrs. Aquesta tipologia de mobilitat coneishuda coma mobilitat lenta ei bona entath benèster des persones e era salut dera planeta per çò qu'aufrís trajèctes tranquilli e entornejadi de natura o ben era practica d'activitat fisica de pòca potència bona entà toti es publics.

Es camins son intrinsecament ligadi ar enraïtzament, ath desenvolopament economic, ara salut e ara mobilitat dera poblacion, pera quau causa son aliats a tier en compde.

Concrecion 1. Ajudes entath manteniment de corsères

Es camins an estat, pendent sègles, ua airina basica de comunicacion e de desenvolopament sociau. En montanha, aquest procès auer ues connotacions pròpies. Territòri fisicament complèx, damb poblacion fòrça disseminada e dispausada en vals isolades, es camins i èren ua pèça clau, tant entara sua articulacion intèrna coma entà garantir es escambis damb era plana. Damb eth temps e er apogèu dera automocion, es camins an anat variant es sues foncions: maugrat que contunhen d'auer incidència ena mobilitat de proximitat, s'a anat generalizant eth sòn usatge vinculat a activitats ligades ath léser, er espòrt e eth torisme, que contribuïssen ara dessasonalizacion, an un gran potenciau entara captacion de visitaires, ath madeish temps que permeten eth gaudiment des espacis d'interès naturau d'ua forma ordenada e sostenible. Simultanèament, a aumentat era sensibilitat sociau pera salut e eth benèster e, de resultes d'açò, era abitud de caminar s'a estenut ath delà deth tradicionau public excursionista. Donques, ei fòrça de besonh dispausar d'un hilat de camins non rodadi en bon estat, que sigue practicable e corrèctament senhalitzat, sustot pendent es periòdes enes que son mès freqüentadi.

Enes territòris de montanha, eth hilat de camins non rodadi ei ample e es còsti de manteniment, fòrça nauti. En tot contunhar damb eth prètzhet iniciat ja hè un temps per IDAPA, a compdar dera Taula de camins deth Naut Pirenèu e Aran, se considèra avient dar sosten as administracions locaus en sòn prètzhet de gestion des corsères que les son pròpies.

Objectiu estrategic 4.4. Desplegament deth hilat d'elipòrts publics H24

Eth desplegament d'un hilat d'elipòrts que poguen operar es 24 ores deth dia en quinsevolha condicion meteorologica, solucion que se desvolòpe en La Seu d'Urgell, Tremp e Vielha, supausarà egalar es tempsi de connexion damb es espitaus de referència de Catalonha,

situacion crítica en determinadi còdis d'emergéncia enes qu'eth temps de resposta ei fundamentau.

Er objectiu ei dispausar d'elipòrts H24 operables jos totes es situacions meteorologiques (“all weather”), e serà unicament comparable as hilat de Soïssa e Norvègia, territòris de montanha de referéncia en Euròpa. Se tracte, adicionaument, d'un element clau entà potenciar er enraïtzament enes territòris de mens densitat de Catalonha, mercés ath hèt de garantir uns servicis sanitaris e d'emergéncias damb uns nivèus de servici coma es disponibles entàs ciutadans des airaus mès urbans de Catalonha.

Se preve desvolopar eth hilat d'ua manèra consensau damb eth SEM (Servici d'Emergències Medicaus), es Pompièrs e es Mòssos d'Esquadra, damb un ritme de desplegament mejan de 2-3 elipòrts H24 annaus. Era gestion d'aguest hilat se harà a trauès d'Aeropòrts de Catalonha, que desvolòpe ua solucion innovadora de gestion a distància d'aerodròms e elipòrts entà dar resposta ara gestion d'aguest nau hilat.

Objectiu estrategic 4.5. Era valor ahijuda des aeropòrts de proximitat

Dispauar d'un aeropòrt regionau de proximitat, coma er aeropòrt d'Andòrra – la Seu, permet incrementar er atractiu entara captacion de projectes e enterpreses internacionaus en Pirenèu.

Er aeropòrt d'Andòrra – La Seu ei ua excellenta pòrta d'entrada internacionau entara aviacion regionau e corporativa, e aguesta darrèra ei un des sectors damb un creishement mès important ena aviacion pòst COVID-19. De hèt, dispauar d'un aeropòrt d'aguestes caracteristiques s'alinhe perfèctament damb estratègies coma era Pirenèus Hub Mountain, que perseguís era captacion e er enraïtzament d'enterpreses de naut valor tecnologic en territòri.

Cau díder que dispauar d'aeropòrts de proximitat permet poder planificar, adicionaument, ligams e solucions d'intermodalitat aeriana, mercat a on se preve que se poguen ahíger solucions de UAM (Urban Air Mobility) as existèntes d'avions e elicoptèrs.

Valors

Era estrategia deth Pirenèu ei un **procès de participacion e concertacion territorialu** qu'a de besonh toti es nivèus administratius e toti es agents deth territòri entara definicion de toti es factors qu'intervien en desenvolopament des comarques deth Pirenèu.

Era prioritat actuau entàs comarques de montanha ei era **dinamizacion economica, era creacion de lòcs de trabalh e era fixacion de gent en territòri laguens d'un quadre de sostenibilitat**. Era obtencion d'aguesti objectius non passe tant per increment d'infrastructures e equipaments ne pes subvencions en matèria d'òbres e servicis mès peth desenvolopament **d'accions tractoras dera economia especifica, de programes e projèctes estrategics** que requerissen ua aproximacion integrada. Aguesta ei ua vision pleament compartida pes expèrts en contèxte europèu actuau, e en aguest sens ja hè bèri ans qu'era Comission Europèa insistís enes **milhors resultats que s'obtien en zònes pòc desenvolopades en tot implementar politiques de supòrt ara recèrca e desenvolopament o as enterpreses**.

Se base en **critèris d'autodesvolopament** (prepauses deth territòri, enfocament *bottom-up*), **priorizacion** (concentracion der esfòrç en un nombre limitat d'accions que poguen èster considerades estrategiques e **palanques de cambiament**), **codessenh e cogestion** (governança territòri-Govèrn), programacion a cuert-mejan tèrme (accent ena execucion e compromís deth Govèrn) e avaloracion conjunta e publica de resultats (gestion adaptativa).

Conclusions

Un còp enumeradi es principaus elements que calerà tier en compde ara ora de desvolopar e concretar era estrategia deth Pirenèu ei ora de començar a pensar ena **fasa d'aplicacion** d'ua metodologia concreta que permete **estudiar a hons e priorizar** quines accions se deriven de tot eth trabalh prealable e hè'c amassa damb es agents deth territòri e era participacion dera ciutadanetat.

Er objectiu prumèr dera Estrategia entath Pirenèu a d'èster garantir es servicis basics d'accès ara **salut** primària e espitalèra, ara **educacion** ath long de tota era vida, ara **seguretat integráu**, ara **connectivitat fisica** damb es connectors globaus (Pòrt de BCN e TGN, Aeropòrt de BCN), europèus (aeropòrts de La Seu, Alguaire, Girona, Reus e Tolosa, estacion d'AV de Sagrera, Sants e Lhèida Pirenèus, N-230 e C-16/E9), regionaus (damb Occitània, Òsca, Lhèida, Girona, Tarragona e er encastre metropolitan de BCN per mejan dera R3 ferroviària, N-230, N-260, nau accèssi e variantes d'accès ath Palhars), locals e intercomarcaus (es connectors entre vals N-260, C-28, elipòrts 24 ores, vertipòrts entà dròns) e es municipaus (camins urbans e ruraus), e ara **connectivitat digitau** damb era generacion d'un espaci 5G connectat damb fibra.

Un dusau objectiu ei identificar es **condicions basiques e universaus entà vier un espaci d'oportunitats** entàs personas que i viuen aué e entàs que non i viuen aué mès pòden veir eth Pirenèu coma un espaci d'oportunitats. Cau garantir era possibilitat de hèr factible un projècte vitau damb accés a un **abitatge** (de loguèr public o de promocion privada) entà viuer-i e damb toti es **servicis publics** d'atencion as personas entà gaudir de toti es dreus de manèra efectiva. Cau desvolopar **solèr e condicions entara activitat economica** entara indústria, garantir qu'era connectivitat d'idèes, mercaderies e personas non sigue ua feblesa o un subercòst entara generacion d'activitat economica, e cau identificar e méter es condicions entà desvolopar *hubs* economics que fomenten niches de mercat d'activitat economica en Pirenèu.

Eth **desvolopament territorial deth Pirenèu** exigirà un estudi deth desvolopament dera **Agenda Urbana de Catalonha e era Agenda Rurau de Catalonha** damb un zoom pròpri e especific, e ua relectura deth **Plan territorial parciau** damb ua vision de proximitat que supère un urbanisme e ua planificacion alièna. Aquest desvolopament s'aurà de basar en ua naua **lei de montanha, de territòri e des municipis petiti e ruraus**, damb eth **desplegament plen deth Govern** dera Generalitat ena sua vegaria.

Eth **desvolopament economic** s'aurà d'impulsar a compdar dera **evolucio der IDAPA en ua agència** de desvolopament deth Pirenèu.

Eth Pirenèu a de vier un **territòri sostenible ath 100% e de zèro emissions**, a de cercar vier un **territòri energetic autosostenible basat ath 100% en energies renaubles**, damb ua **economia e indústria basada ena economia 100%** circulara e, donques, tanben reciclable, e ua **construccion e rehabilitacion de bastisses innovadores**, damb matèries prumèras autoctònes coma pòt èster era **husta**.

Eth Pirenèu a de vier un **territòri creatiu e d'activitat economica de valor ahijuda** capable de generar e atrèir **talent. Niches a potenciar damb estratègies pròpies**: agroalimentari de proximitat/km 0, espòrts de montanha, salut, salut e espòrt, òci relacionat damb es valors dera montanha, gestion d'espacis e parcs naturaus, gestion forestau e profitament dera husta entara naua arquitectura, construccion e rehabilitacion d'abitatges, produccion energetica de 0 emissions, gastronomia, restauracion e comèrç de proximitat, gestion deth patrimòni culturau, gestion d'estacions d'activitats de montanha.

Airines palanca entath Pirenèu: agència de desenvolopament coma evolucion der IDAPA, INEF deth Pirenèu, *hub* tecnologic, espòrts de montanha, salut e espòrt, formacion universitària sus espòrt, sector agroalimentari, biotecnologia, encastre 5G, integracion tarifària e digitalizacion der accés ath transpòrt public deth Pirenèu e era sua integracion en tota Catalonha, declaracion de resèrva dera biosfèra dera UNESCO, generacion d'ua estrategia pròpia de region inteligente e de promocion en mon dera mèrca de denominacion d'origina Pirenèu entà tot çò que genèrè aquest espaci.

Modèl de torisme: eth modèl de desenvolopament toristic deth Pirenèu cau alinhar-lo damb es valors d'espòrt, era salut, eth païsatge, eth patrimòni, era cultura, era gastronomia, era descubèrta de productes de proximitat, era enologia, era memòria istorica, era biodiversitat, era ecologia, era natura e era descubèrta d'ua manèra de víuer. E cau definir-lo per rapòrt ara capacitat de carga deth territòri que permet gaudir deth Pirenèu en optimes condicions.

Pressupòst e avaloracion: aquesta estrategia, un viatge aprovada, aurà de dispausar de programes e accions damb un pressupòst pròpri e un metòde d'avaloracion d'objectius que ne valide era execucion o eth besonh de repensar-la.

Ath long d'aguestes pagines s'an metut en evidéncia es granes potencialitats deth Pirenèu, es sues valors diferenciadores atau coma es escomeses sociaus, naturaus e economicas as quaus aurà de hèr cap enes ans propèrs. Era escomesa ei illusionanta e es vies entà incidir-i infinites.

Cau empoderar eth territòri, planificar per objectius, guardar qué hèr d'outes zònes de montanha deth nòste entorn e AGIR entà plaçar eth Pirenèu e era gent que i viu en lòc que se meriten.